

NÄLKÄ KUULUU KAIKILLE

Tampereen Harjun seurakunnan diakoniatyön
työttömien ruokailu

Pia Kangas

Opinnäytetyö, kevät 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi + Diakoni (AMK) kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kangas, Pia. Nälkä kuuluu kaikille, Tampereen Harjun seurakunnan diakoniatyön työttömien ruokailu. Diak Itä, Pieksämäki, kevät 2011, s.26. Diakonia ammattikorkeakoulu, Sosiaalian koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi(AMK) + diakoni.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, mitä Tampereen Harjun seurakunnan diakoniatyön työttömien ruokailu on ja sen historiatausta. Samalla kartoitettiin ruokailun työntekijätarvetta, työnjakoa ja sen mahdollista kehittämistä.

Aineisto työhön löytyi pääasiassa haastatteluiden avulla, muistioista, pöytäkirjoista sekä alan kirjallisuudesta ja internetistä.

Työskentelin Tampereen Harjun seurakunnan diakoniavustajana 1.10.2009-31.5.2011, jonka aikana toteutin hankkeen yhteistyössä seurakunnan kanssa. Tarkoituksena oli osana omaa työtä tarkastella ko. hanketta ja toteuttaa sitä.

Päätuloksena ja johtopäätöksinä hankkeesta nousi muutamia seikkoja. Ruokailun järjestämiseen ja työntekijöiden työnjaon uudelleen organisoimiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta pystytään varmistamaan ruokailun järjestäminen. Samalla on syytä kiinnittää huomiota työntekijöiden omaan sekä fyysiseen että henkiseen jaksamiseen. Vapaaehtoisten määrän lisääminen on välttämätöntä sekä heidän työtehtäviensä muuttaminen. Hankkeen aikana perustettiin ruokailutiimi kehittämään ja hoitamaan ruokailua ja sen käytännön asioita. Sen on yhdessä Harjun diakoniatimin ja seurakunnan kanssa aiheellista jatkaa ruokailutoiminnan kehittämistyötä. Näin pystytään turvaamaan diakoniatyön asiakkaille heidän tarvitsemansa ruokapalvelu.

Asiasanat: työttömyys, ruokailu, diakoniatyö, työn uudelleen organisointi

ABSTRACT

Kangas, Pia. Hunger is for everyone, Tampere Harju parish's diaconal work dining of the unemployed. Diak East, Pieksämäki, Spring 2011, p. 26. Diaconia University of Applied Sciences, Social Studies, Option in Diaconal Social Work Option, Bachelor of Social Sciences (UAS) + deacon.

The goal of this study was to determine what the Tampere Harju Church diaconal dining of the unemployed is and its history background. At the same time were identified the need for food workers, the division of labor and its possible development.

The material for the work was found mainly through interviews, memoranda, minutes, and the literature and the Internet.

I worked as the Tampere Harju church deacon assistant from October 1, 2009 to May 31, 2011, during time the project was carried out in collaboration with the parish. The aim was as part of my own work to observe the project in question and carry it out.

As the main outcome and conclusions a few points of the project rose. Special attention should be given to meals for workers and to organizing and re-organizing the division of labor in order to ensure the catering operation. At the same time it is necessary to draw attention to their employees' both physical and mental endurance. Increasing the number of volunteers it is essential, as well as changing their work duties. During the project, catering team was set up to develop and manage a dining and its practical aspects. It should together with Harju Deaconess team and the Assembly continue with the catering services development. Thus it can be ensured that diaconia work customers get the food services they need.

Keywords: unemployment, dining, diaconia, the reorganization of work

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 HANKKEEN TAVOITTEET	6
3 HANKKEEN TOTEUTUS	6
4 KÄSITTEISTÖ	7
4.1 Diakoniatyö	7
4.2 Harjun seurakunnan diakoniatimi ja ruokailutiimi.....	7
4.3 Työttömyys.....	7
4.4 Vapaaehtoistyö	8
5 TYÖTTÖMIEN RUOKAILUN SYNTY	8
5.1 Yhteiskunnan lama 1990-luvulla.....	8
5.2 Köyhät jäämässä kirkon diakoniatyön varaan.....	9
5.3 Kirkon diakoniatyön ruoka-apu vastauksena laman seurauksiin	10
5.4 Ruoan jakelusta tärkeä osa diakoniatyötä	10
5.5 Työttömien ruokailun synty Suomessa	10
5.6 Tampereen srk-yhtymän työttömien ja vähävaraisten ruokailut	11
6 HARJUN SEURAKUNNAN DIAKONIATYÖN TYÖTTÖMIEN RUOKAILU TESOMAN KIRKOLLA	12
6.1 Harjun seurakunta.....	12
6.2 Harjun seurakunnan diakoniatyön yleistavoitteet	13
6.3 Työttömien ruokailu osana Harjun seurakunnan diakoniatyötä.....	13
6.4 Harjun Työttömien ruokailun historiakatsaus	14
7 TYÖTTÖMIEN RUOKAILUN TYÖNJAKO ENNEN JA NYT	16
7.1 Työnjako 1990-luvulla	16
7.2 Diakoniavustajan palkkaaminen.....	17
7.3 Työnjaon muuttaminen.....	17
7.4 Työttömien ruokailun toiminta vuonna 2010.....	18
7.5 Työnjako 2010-luvulla	19
8 ENTÄ TÄSTÄ ETEENPÄIN	20
8.1 Hyvän työyhteisön moninaisuus	20
8.2 Toiminnan suunnittelu.....	21
8.3 Ruokailun kehittämisen keskeiset piirteet ja tulokset	22
LÄHTEET	26

1 JOHDANTO

Yhteiskunnallinen tilanne suomessa on tällä hetkellä taloudelliselta kannalta katsottuna huono. Työttömyys on edelleen kasvussa ja ihmisten taloudellisen hädän myötä myös ihmisten henkinen hätä kasvaa koko ajan. Erilaisten avustusjärjestöjen ruokajonot pidentyvät ja entistä enemmän hakeudutaan seurakunnan diakoniatyön vastaanotoille. Suomen ev.lut.kirkolla on suuri haaste olla vastaamassa reaaliajassa ihmisten todelliseen hätään. Samaan aikaan seurakunnat taistelevat omien kiristyvien taloustilanteidensa ja määrärahojensa kanssa. Joudutaan pohtimaan mihin kaikkeen seurakunnan varat riittävät, mihin asioihin taloudessa satsataan ja mistä voidaan luopua. Diakoniatyön perusidea on auttaa hädänalaista ihmistä. Tähän pitäisi seurakunnan pystyä vastaamaan.

Opiskeluni aikana olen tehnyt osa-aikatyötä Tampereen Harjun seurakunnan diakoniavustajana 1.10.2009-31.5.2011. Siitä työstä nousi tarve pohtia työttömien ruokailun tämän hetkistä tilannetta Harjun seurakunnassa. Työmuotona ruokailu koettiin tärkeäksi ja siihen haluttiin panostaa. Samalla tiedostettiin lisätyövoiman ja työnjaon uudelleen järjestämisen tarve sekä selvittää ruokailun lähihistoriaa. Seurakunnan diakoniatyön pyynnöstä keskityin työssäni mm. näihin asioihin.

Opinnäytetyöni jää Harjun seurakunnan käyttöön myöhempää mahdollista tarvetta ajatellen. Ruokailun asiakasmäärä on selkeästi ja voimakkaasti kasvanut viimeisten kolmen vuoden aikana. Työvoimaresurssit eivät enää vastaa todellisuutta ja Harjun seurakunta haluaa jatkaa työttömien ruokailutoiminnan kehittämistä jatkossakin. Tässä kehittämistyössä toivon opinnäytetyöstäni olevan hyötyä sekä seurakunnalle että ruokailun asiakkaille.

2 HANKKEEN TAVOITTEET

Harjun seurakunnan diakoniatyöllä oli syksyllä 2009 tarve kartoittaa järjestämänsä työttömien ruokailun kokonaistilanne. Diakoniatyön ruokailutoiminta ja sen tarve on selkeästi kasvanut viime vuosina koko maassa. Sama tilanne on ollut nähtävissä myös Harjun seurakunnassa ja diakoniatyö halusi selvittää, miten heidän järjestämänsä työttömien ruokailu toimii ja miten sitä olisi mahdollista kehittää ja työnjakoa selkeyttää.

Tästä tarpeesta nousseen hankkeen tavoitteena oli selvittää, mitä Harjun seurakunnan työttömien ruokailu tänä päivänä on ja mikä on sen historiatausta. Samalla pyrin selvittämään tarvitaanko ruokailun järjestämiseksi lisää työntekijöitä tai vapaaehtoisia. Tulosten perusteella tuon oman näkemykseni ruokailun ja sen työnjaon uudelleen järjestämisestä. Vastaavanlaista perusselvitystä ei ole tehty mistään Tampereen seurakunnan työttömien ruokailusta, joten suoraa vertailukohtaa ei Tampereelta löydy. Hanke on toteutettu yhdessä Harjun seurakunnan ja ruokailun asiakkaiden kanssa, jotka ovat myös hyödynsaajana hankkeessa.

3 HANKKEEN TOTEUTUS

Olen toteuttanut hanketta osa-aikatyössäni diakoniavustajana Tampereen Harjun seurakunnassa 1.10.2009-31.5.2011. Koska aikaisempaa vastaavaa hanketta ei ole tehty Tampereella, olen kerännyt hankkeeseen tarvittavaa materiaalia erilaisilla sekä asiakkaiden että työntekijöiden haastatteluilla, seurakunnan omista arkistoista ja pöytäkirjoista, ruokailutiimin ja diakoniatimin muistioista, tilastoista, lehdistä, alan kirjallisuudesta sekä internetistä. Kuulumiseni diakonia- ja ruokailutiimiin on mahdollistanut erilaisten työhöni ja ruokailuun liittyvien asioiden dokumentoinnin muistioihin.

4 KÄSITTEISTÖ

Oheinen käsitteistö selventää käyttämiäni termejä, jotka joiltakin osin liittyvät ja ovat käytössä vain Harjun seurakunnassa.

4.1 Diakoniatyö

Diakonia kuuluu kirkon perustehtäviin. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkko-laissa (KL 1, ' 2) on lueteltu ne tehtäväalueet, joilla kirkko toimii yhteiskunnassa:

"Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi".

Kirkkojärjestys (KJ 4, ' 3) täsmentää diakoniaa seuraavasti:

"Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta".

4.2 Harjun seurakunnan diakoniatiimi ja ruokailutiimi

Diakoniatiimi koostuu Harjun seurakunnassa erilaisilla työnimikkeillä diakoniatyössä toimivista työntekijöistä: diakoniapappi, 7 diakoniatyöntekijää, sosiaalihojaaja, vanhustyönohjaaja, diakoniatyön vanhustyöntekijä, diakoniavustaja sekä emäntä. (Harjun seurakunnan diakoniatyön esite syksy 2010.)

Ruokailutiimi koostuu Harjun diakoniatiimin työntekijöistä: 2 diakonia, diakoniavustaja sekä emäntä. Tiimi kokoontuu tarpeen mukaan, mutta kuitenkin säännöllisesti.

4.3 Työttömyys

Työttömyys tarkoittaa työn puutetta ja työttömyyden keskeisin haitta on sen aiheuttama tulojen menetys. Työttömyys on merkittävimpiä köyhyyden riskitekijöitä. Työttömyys-

korvaus kattaa osan työttömyyden aiheuttamasta taloudellisesta taakasta. Muita työttömyyden haittoja ovat muun muassa henkinen rasitus ja pitkällä aikavälillä työssä tarvittavien taitojen heikkeneminen. Kansantalouden kannalta työttömyyden yleistyminen aiheuttaa lisäksi tuotannon laskua ja sosiaaliturvamenojen kasvua. (Työttömyys. Wikipedia i.a.)

4.4 Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyö on toimintaa, josta ei makseta rahallista vastiketta eli palkkaa. Jotkut kansalaisjärjestöt saattavat maksaa vapaaehtoistyöhön osallistumisesta esimerkiksi matkakorvauksia tai järjestää erilaisia virkistystapahtumia. Vapaaehtoistyötä voi tehdä kuka tahansa iästä ja asuinpaikasta riippumatta kykyjensä, aikataulunsa ja voimavarojensa mukaan. Kotimaan lisäksi vapaaehtoistyötä voi tehdä myös ulkomailla. (Vapaaehtoistyö. Wikipedia i.a.)

5 TYÖTTÖMIEN RUOKAILUN SYNTY

5.1 Yhteiskunnan lama 1990-luvulla

Suomen talous ja koko suomalainen yhteiskunta kokivat vakavan kriisin 1990-luvulla, kun kansantalous ajautui syvään lamaan vuosikymmenen alussa. Lamaa voi pitää paitsi sodanjälkeisen Suomen myös hyvinvointivaltion toistaiseksi vakavimpana koetinkivenä. Talous toipui lamasta, mutta kriisi aiheutti useita pitkäaikaisia muutoksia suomalaiseen yhteiskuntaan. Merkittävin näistä oli koko vuosikymmenen kestänyt suurtyöttömyys, jonka myötä myös aiemmin Suomessa lähes tuntematon pitkäaikaistyöttömyys kehittyi mittavaksi ongelmaksi. Pitkäaikaistyöttömyyden seurauksena köyhyydestä ja syrjäytymisestä tuli entistä vakavampia ja laajempia haasteita hyvinvointivaltiolle. Lama ja sitä seurannut elpyminen kohteli maan eri osia ja eri elinkeinoja varsin eri tavoin. Tuotannon rakenne muuttui rajusti 1990-luvun aikana. Julkisen talouden kriisi ja työttömyys

johtivat kriittiseen keskusteluun perinteisestä pohjoismaisesta hyvinvointimallista ja työmarkkinainstituutiosta. (Kiander, Jaakko 2001, 5.)

Lama aiheutti vakavan kriisin monen perheen elämässä. Työttömyys uhkasi montaa taloutta, pankkilainojen takaisinmaksu vaikeutui sekä perheiden taloudellinen tilanne muuttui kestävämmäksi. Koska 1990-luvun lama oli sitten ohi? Jos katsotaan vain talouden kannalta, lama näyttisi loppuneen jo vuonna 1994, jolloin talous alkoi kasvaa. Kuitenkin asiaa voi tulkita toisinkin. Suomalainen yhteiskunta ei täysin toipunut lamasta vielä 10 vuotta sen alkamisen jälkeenkään – eikä ole toipunut vielä. (Kiander, Jaakko 2001, 77.)

5.2 Köyhät jäämässä kirkon diakoniatyön varaan

1990-luvun lamavuosista alkaen kirkon diakoniatyö on muodostunut sosiaalitoimistojen asiakkaille ns. viimeiseksi luukuksi. Asiakkaista yhä useampi on työkäinen ja taloudellisen avun määrä on kasvanut. Jos pohjoismaisen hyvinvointivaltion malli Suomessa rapautuu, diakonia saa pian julkisen sektorin tehtäviä yhä enemmän. Tähän johtopäätökseen tullaan tutkimuksessa viimesijaisen sosiaaliturvan aukoista ja diakoniatyön kohdentumisesta. Tutkimus selvittää diakonian suhdetta paikalliseen huono-osaisuuteen ja syitä, miksi ihmiset hakeutuvat diakoniantyöntekijän vastaanotolle. Diakonian asiakkaat kokevat usein vaikeudeksi yhteyden saamisen sosiaalityöntekijöihin, pitkät jonoajat, avustusten saamisen viiveet sekä takaisinmaksut. Diakoniatyöntekijät taas pitävät suurena ongelmana sitä, että julkisen sektorin taloudellista apua joudutaan hakemaan monelta eri taholta. Suureen merkitykseen diakoniatyössä on noussut erilaisen neuvonnan antaminen asiakkaille. Asiakkaat eivät ole aina tietoisia heille kuuluvista etuuksista ja avustuksista. Tässä neuvonnassa on suuri rooli seurakunnan diakoniatyöntekijällä. Vastaanotoilla ja erilaisissa asiakkaiden tapaamisissa opastus ja neuvonta näyttelee suurta roolia. Asiakkaiden tarve saada konkreettista apua, tukea ja opastusta on suuri. On tärkeää paneutua asiakkaan kokonaisvaltaiseen auttamiseen ja elämäntilanteen kartoittamiseen. (Juntunen, Elina; Grönlund, Henrietta & Hiilamo, Heikki 2006.) Työttömien ruokailussa seurakunnan työntekijällä on merkittävä rooli ja tehtävä asiakkaan opastajana, neuvojana ja elämän tukijana. Ruokailun yhteydessä tapahtuva työntekijän

ja asiakkaan kohtaaminen on luonnollinen tilanne olla läsnä asiakkaan elämässä kokonaisvaltaisesti.

5.3 Kirkon diakoniatyön ruoka-apu vastauksena laman seurauksiin

Köyhien auttaminen on aina kuulunut kirkon toimintaan. Ruuan jakaminen on ollut olennainen osa köyhien auttamista. Ennen 1990-luvun lamaa kirkon diakoniatyö painotui kuitenkin sielunhoitoon ja ryhmätoimintaa. Taloudellinen avustaminen oli perinteinen osa seurakuntadiakoniaa, mutta sille ei juurikaan ollut tarvetta hyvinvointivaltion ”kultakaudella”. Ruoka-apu oli vähäistä. Laman vaikutuksesta 1990-luvulla kirkon diakoniatyön asiakaskontaktien määrä kasvoi voimakkaasti. Asiakkaiksi tuli entistä enemmän työttömiä, velkaantuneita, päihdeongelmaisia, sairaita ja moniongelmaisia. Myös lasten ja nuorten osuus kasvoi. (Pesola, Ulla 2009,36.)

5.4 Ruokien jakelusta tärkeä osa diakoniatyötä

Seurakunnat ovat kukin tahollaan itsenäisesti päättäneet tahollaan miten järjestävät ruoka-apun tarjoamisen alueella tai ovat sitä järjestämättä. Ensimmäinen ruokapankki aloitti toimintansa Tampereella vuonna 1995. Vähitellen muutkin seurakunnat alkoivat perustaa ruokapankkeja pystyäkseen entistä paremmin avustamaan köyhyydestä ja puutteesta kärsiviä ihmisiä. Vuodesta 1996 lähtien seurakunnilla on ollut mahdollisuus hakea Euroopan Unionin myöntämää elintarviketukea vähävaraisten auttamiseksi. EU-elintarvikejakeluun osallistui vuonna 2008 yli 150 seurakuntaa. Niiden kautta jaettiin yhteensä noin 550 000 kg elintarvikkeita. Vuonna 2009 avustusten määrä lähti selkeään kasvuun. Samalla tukea jakavien seurakuntien määrä alkoi kasvaa. (Pesola, Ulla 2009,36.)

5.5 Työttömien ruokailun synty Suomessa

1990-luvun laman seurauksena seurakuntiin syntyi ruoka-apun lisäksi työttömien ruokailuita. Monelle ihmiselle, ehkä jo syrjäytyneelle, ruoan valmistaminen on suuri kyn-

nyskysymys. Välttämättä ei ole välineitä, taitoa eikä edes paikkaa, jossa valmistaa ruokaa. Saati rahaa ostaa ruokatarvikkeita. Monet seurakunnat ovatkin alkaneet käyttää EU-elintarvikkeita myös ruoan valmistukseen. (Pesola, Ulla 2009, 37)

Jo muinoin ovat ihmiset kokoontuneet yhteen viettämään yhteistä ateriaa. Ne yhdistävät ihmisiä ja sosiaalisuus korostuu. Aterioilla ollaan yhtä perhettä ja tavataan muita vertaisia. Sekä jäädään odottamaan hartaasti seuraavaa ruokailukertaa. Seurakuntien tarjoamat ateriat ovat nykyisin hyvin monimuotoisia. Aterian lisäksi on mahdollisuus nauttia Sanasta, ruoan valmistamisesta, leipomisesta, retkistä, keskusteluista sekä erilaisista tuki- palveluista. Tarjottujen aterioiden määrä on kasvanut koko ajan. Vuonna 2008 Suomen seurakunnissa tarjottiin jo yli 92 000 ateriaa. (Pesola, Ulla 2009,37.) Kirkon diakoniatyön koko ruokapalvelutoiminta sekä työttömien toiminta ovat lisääntyneet huomasti. Seurakunnat järjestävät aamiaisia ja ruokailuja vanhuksille ja työttömille, usein yhteistyössä työttömien yhdistyksen tai kaupungin kanssa

5.6 Tampereen srk-yhtymän työttömien ja vähävaraisten ruokailut

Tampereen seurakuntayhtymän eri seurakunnat järjestävät eri puolilla Tamperetta työttömien ja vähävaraisten ruokailuja. Perusperiaate toiminnassa on sama, mutta käytännön toteutuksessa on hiukan eroja.

Atalan srk-koti, Pulkkakatu 6

Aamukahvit - Työttömien toimintaa. Tapaamiset maanantaisin parittomilla viikoilla klo 9 - 11, 25.4. asti. Yhdessäoloa aamupalapöydän äärellä, klo 10 Päivän ajatus.

Hervannan kirkko Kantapöytä

ma-pe klo 11-13, 3 €. Diakoniatyöntekijä tavattavissa Kantapöydässä ma, ti, to.

Kalevan kirkko

to klo 11-12.30 työttömien ruokailu, 1,50 €. Mukana pappi ja diakoniatyöntekijä, hartaus klo 11.45.

Kaukajärven srk-koti

ti klo 13.15, Avoin ruokailu työttömiltä 1,50 €.

Linnainmaan srk-keskus

ke klo 13.15, Avoin ruokailu työttömiltä 1,50 €.

Messukylän srk-koti

to klo 13, Avoin ruokailu työttömiltä 1,50 €.

Musta Lammas,

Pellavatehtaankatu 17 G

ma-to 10–12 ja pe 9.30–11, maksuton puuro asiakaskortin omaaville, kahvi 30 senttiä, lauantaina klo 10–13, tarjolla puuroa, teetä ja leipää maksutta sunnuntaina klo 10 Pullakirkko , tarjolla leipää ja kahvia maksutta

Nekalan srk-talo

to klo 12–13, 2 €.

Pelipuiston srk-koti, Kahvitupa

ti ja to klo 11–13 keittolounas , 2 € Teekkarinkatu 17.

Peltolammin srk-keskus Torstaitupa

to klo 9.30–14 Tilkonmäenk. 4. Ikäihmisten ohjelmaa ja hartaus, mahdollisuus ruokailuun 4,50 €, keitto 4 €, kahvi 1,50 €.

Pispalan kirkko

to klo 9.30–11 puuro ja sämpyläkahvit, ensisijassa työttömille ja vähävaraisille 0,50 €, muut satunnaiset kävijät 1€.

Tesoman kirkko

ma ja ke klo 12–13.15, ensisijaisesti työttömille (todiste työttömyydestä), minimieläkkeellä oleville tai muuten vähävaraisille ja vaikeassa elämäntilanteessa oleville hinta

2 €, muut satunnaiset ruokailijat 4 €. (tarvittaessa ateriakortin ilmaiseen ruokailuun saa diakoniatyöntekijältä).

Uudenkylän srk-koti

ma klo 13.15, Avoin ruokailu työttömiltä 1,50 €
(Tampereen seurakunnat i.a.)

6 HARJUN SRK:N DIAKONIATYÖN TYÖTTÖMIEN RUOKAILU TESOMAN KIRKOLLA

6.1 Harjun seurakunta

Tampereen Harjun seurakunta on Tampereen seurakuntayhtymän 11 srk:sta toiseksi suurin. Vuoden 2010 alussa Harjun srk:n alueella asui 44 522 henkilöä. Näistä ev.lut.kirkkoon kuului 33 086 eli 74,3 % väestön määrästä. Koko Tampereen väkiluku oli vuoden 2009 tilaston mukaan 211 544 henkilöä (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.). Harjun seurakunta koostuu kolmesta kirkkopiiristä, joiden vaikutusalueella on 3 kirkkoa, seurakuntataloja ja toimipisteitä.(Tampereen Harjun seurakunta i.a.)

6.2 Harjun seurakunnan diakoniatyön yleistavoitteet

Harjun seurakunnan diakoniatyön tavoitteena on erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien ja erilaisissa marginaaleissa elävien Harjun alueella asuvien ihmisten kokonaisvaltainen tukeminen sekä heidän saamisensa seurakunnan toiminnan yhteyteen ja vertaistuen piiriin. Tavoitteena on toteuttaa diakoniatyötä matriisinomaisella periaatteella seurakunnan sisällä muiden työalojen kanssa ja yhteistyössä muiden toimijoiden kesken.

Alueiden ominaispiirteet ja alueellinen läheisyys huomioidaan diakoniatyössä kehittämällä luontevia yhteistyömuotoja diakoniatyön ja muiden toimijoiden kesken, niin että seurakunnan diakoniatyötä tehdään täydentäen toiminta-alueen palveluverkkoa yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.

Harjun seurakunnan diakoniatyön arvopohja ankkuroituu toisaalta ajatukseen auttaa ihmisiä tilanteissa, joissa he eivät tule muutoin autetuiksi ja toisaalta siihen, miten seurakuntatyössä pidetään jokaista ihmistä ehdoitta samanarvoisena. (Harjun seurakunta, diakoniatyö, toimintasuunnitelma 2010.)

6.3 Työttömien ruokailu osana Harjun seurakunnan diakoniatyötä

Harjun seurakunnassa työttömien ruokailu on toiminut noin 15 vuotta. Sinä aikana sen toiminta ja toteutustavat ovat muuttuneet ja hakeneet omaa paikkaansa. Pienestä aamupalan järjestämisestä toiminta on kasvanut lounastoimintaan ja tällä hetkellä ruokailu järjestetään kahtena päivänä viikossa, maanantaisin ja keskiviikkoisin, Tesoman kaupunginosan kirkossa.

Työttömien ruokailu on luonteva ja samalla suuri ja merkittävä osa Harjun seurakunnan diakoniatyötä. Ruokailusta on muodostunut tärkeä avustusmuoto asiakkaan kokonaisvaltaisessa auttamisessa ja kohtaamisessa. Seurakunnan taloudellisiin avustuksiin varattujen määrärahojen vähentyessä on diakoniatyön löydettävä alati uusia tapoja avustaa ja auttaa asiakkaita. Ruokailuun annettavia ns. ruokailun vapaalippuja on mahdollisuus käyttää uutena avustusmuotona ja näin turvata asiakkaalle ainakin kaksi lämmintä ateriaa viikossa edullisesti tai kokonaan ilmaiseksi.

Ruokailu alkaa klo 12 ja loppuu klo 13.15. Ruokailu on pääasiassa tarkoitettu työttömille ja erilaisista syistä taloudellisessa ahdingossa oleville tai vähävaraisille henkilöille. Ruokailu on kuitenkin avoin kaikille kävijöille mm. ikään, sukupuoleen, uskontoon tai varallisuuteen katsomatta. Pääsääntöisesti ruokailun hinta on työttömiltä 2 euroa, muilta 4 euroa. Ruokailuun on mahdollista saada ns. ilmainen ruokailu, jonka voi myöntää diakoniatyöntekijä asiakkaan kanssa käydyn henkilökohtaisen tapaamisen jälkeen. Tai vaihtoehtoisesti diakoniatyöntekijä voi myöntää määräajaksi taloudellisin perustein 2 euron ruokailun. Muilta satunnaisilta ruokailijoilta peritään 4 euron hinta. (Harjun seurakunnan diakoniantyön esite syksy 2010.)

Ruokailun oheistoimintana toimii noin kerran kuukaudessa Avoin Tupa, joka on luonteeltaan keskusteluryhmä. Sen lisäksi toimintaa järjestetään retkien ja erilaisten kokoontumisten myötä. Seurakunnan järjestämä hartaus on jokaisena maanantaina klo 11.30 Tesoman kirkossa. Keittiötoiminnan hoitaa seurakunnan palkallinen emäntä yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Diakoniatyöntekijä on aina mukana ruokailussa hoitaen suhteita asiakkaisiin.

Näiden toimijoiden lisäksi oma työtehtäväni on toimia määräaikaisena ja osa-aikaisena diakoniavustajana Tampereen Harjun seurakunnan diakoniatyössä 1.10.2009–31.5.2011. Työni tarkoituksena on vastata ruokailun kokonaisvaltaisesta toimivuudesta ja oheistoiminnasta yhdessä diakoniatiiimin alaisuudessa olevan ruokailutiimin kanssa. Pääasiallinen työtehtäväni on toimia työttömien ruokailussa vastuullisena työntekijänä sekä olla läsnä asiakasta kuuntelevana ja tukevana henkilönä samalla kehittäen toimintaa.

6.4 Harjun työttömien ruokailun historiakatsaus

Harjun seurakunnan työttömien ruokailu alkoi 1990-luvun laman jälkimainingeissa ja sen seurauksena. Harjun seurakunnan diakoniatyö anoi Tampereen seurakuntayhtymän yhteiseltä diakoniatyöltä 6000 mk:n suuruisesta avustusta työttömien ateriatoiminnan käynnistämiseksi Tesoman kirkolla 18.1.1999. Avustus myönnettiin ja ateriatoiminta sai

luvan alkaa. Sen oheistoimintana järjestettiin mm. erilaisia opinto- ja pienryhmiä sekä retkipäiviä. (Tampereen Harjun seurakunnan diakoniatyön muistio 15.12.1998.)

Työttömien ruokailu alkoi aluepastori Martti Tuuren, diakonissa Mirja Koskelan ja muutaman vapaaehtoisen työttömän voimin. Yhteistyökumppaneina toimivat erilaisin tavoin Tesoman työttömien yhdistys, Resurssisampo, Setlementti Naapuri, Läntinen aluetyöryhmä, Tampereen Seudun työttömät ry, Hervannan työttömät ry, Tampereen työvoimatoimisto, Tampereen sininauha ry, Tampereen ev.lut.seurakuntien yhteiskunnallinen työ. Ruokailutoiminnan tavoite oli syrjäytymisen ehkäisy ja sen sanoman esillä pitäminen, että ihmisarvo kuuluu jokaiselle. Syrjäytymisen ehkäisy on laaja käsite ja pitää sisällään mm. luottamuksen synnyttämisen ja siitä nousevan yhteisöllisyyden ja aktivoitumisen. Tavoitteena oli myös ohjata ruokailun asiakas tarvittaessa oikean avun lähteelle. Monella pitkäaikaistyöttömällä oli kasautuneita ongelmia, joita piti lähteä purkamaan askel askeleelta. Ateria järjestettiin alkuun kerran viikossa, hintana oli 5 mk. Toimintaa varten oli vuosittain käytössä 10 000-15 000mk. (Tuure, Martti 1998.)

Ruokailun alkuvaiheen oheistoimintaan liittyi mm. hyvin voimakkaasti näytelmäkerho. Se kokosi muutaman aktiivin työttömän yhteiseen harrastukseen. Pastori Martti Tuure oli kerhon kantava voima, joka innosti työttömiä omalla esimerkillään. Kerhon näytelmiä esitettiin seurakunnan toiminnan yhteydessä. Myös hartaushetket kuuluivat oleellisenä osana toimintaan. (Posti, Irma. Haastattelu 27.1.2010).

Samaan aikaan, kun ruokailu muodostui osaksi Harjun seurakunnan diakoniatyötä, jatkui jo aikaisemmin alkanut ruokapankin toiminta ruokakassien jaon muodossa. Kirkon ruokapankkiprojekti päättyi virallisesti toukokuussa vuonna 2000. Väliaikaiseksi tarkoitettua kirkon kriisiavusta tuli pysyvä käytäntö 60 paikkakunnalla ja avun piirissä oli yli 100 000 ihmistä. Tampereella ruoka-apua tarvitsi vuonna 2009 yli 2500 taloutta. Projektin loppumisesta huolimatta Tampereen seurakunnat päättivät jatkaa ruoka-avustusten jakoa ruokakassien muodossa. (Aamulehti 20.3.2000 No 79, sivu1).

7 TYÖTTÖMIEN RUOKAILUN TYÖNJAKO ENNEN JA NYT

7.1 Työnjako 1990-luvulla

Haastattelujen ja perimätiedon pohjalta on käynyt selville ruokailun toimineen ennen hyvin erilaisessa muodossa kuin tänä päivänä. Aluksi työttömille tarjottiin vain aamupala. Siitä ruokailua laajennettiin niin, että kerran viikossa oli tarjolla lounas. Vapaaehtoiset hoitivat koko keittiötoiminnan alusta loppuun. Kahdella seurakunnan työntekijällä oli vastuu ruokailun yleistöiminnasta, oheisohjelmasta ja käytännön järjestelyistä. Alkuun aamupaloilla kävi ruokailijoita muutama kymmenen vuosittain. Kun siirryttiin lounasruokaan, ruokailijoiden määrä myös lisääntyi. Vuosien saatossa jokaisella aterialla alkoi olla jo kymmeniä kävijöitä. Vielä toimintaa kuitenkin pystyttiin järjestämään vapaaehtoisten voimin. (Koskela, Mirja. Haastattelu 30.8.2010.)

Koska seurakunnan koko ruokapalvelujen tarve kasvoi, katsottiin tarpeelliseksi 2000-luvulla palkata seurakuntaan päätoiminen emäntä, jonka yhdeksi vastuualueeksi määriteltiin työttömien ruokailu. Hänen vastuulleen siirtyi ruoan valmistus vapaaehtoisten avustuksella. Ruoanlaiton ja sen tarjoilun ja jaon yhteydessä vapaaehtoiset myös hoitivat rahastuksen. (Koskela, Mirja. Haastattelu 30.8.2010).

Ruokailun asiakasmäärän lisääntyessä myös ruokailun järjestämisen työmäärä emännällä ja vapaaehtoisilla lisääntyi. Käytännössä ruoan jaon yhteydessä ei ollut enää mahdollisuutta vastata kaikkiin asiakkaiden tarpeisiin. Näitä mm. olivat ja ovat yhä tarve sosiaalisuuteen ja omien asioiden jakamiseen. Koettiin tarvetta tavoittaa seurakunnan työntekijä, joka osaisi neuvoa ja opastaa elämän erilaisissa tilanteissa. Samalla haettiin kuuntelevaa ihmistä kulkemaan rinnalle. Tähän haasteeseen vastaamiseen keittiöhenkilökunta koki vaikeaksi. Heillä ei ollut tarvittavaa aikaa, mahdollisuutta eikä kokemusta tai koulutusta vastata ko. asiakkaiden esittämiin haasteisiin. (Koskela, Mirja. Haastattelu 30.8.2010.).

Työn luonteen muuttuessa ja asiakasmäärän koko ajan lisääntyessä kasvoi myös työpaine keittiössä ajoittain jopa ahdistavaksi. Diakoniatyöntekijä oli tarvittaessa läsnä ruokailussa, ei kuitenkaan säännöllisesti. Rahastus hoidettiin edelleen keittiöstä käsin, mikä

aiheutti toisinaan ongelmia. Aikaa ei olisi ollut hoitaa kaikkea. Samaan aikaan koko seurakunnan diakoniatyössä tapahtui muutakin toimintaa eikä voimavaroja ja resursseja ollut tarpeeksi siirtää ruokailuun. Työmäärä osaltaan osin rasitti sekä fyysisesti että henkisesti keittiöväkeä jolloin alkoi ilmetä uupumusta ja motivaation puutetta työhön. Ajoitettiin emännän sairaslomiin ei ollut mahdollista palkata sijaista ja näin ollen ruokailuja jouduttiin perumaan. Tästä syystä myös asiakkaiden tarpeeseen saada lämmin ruoka, sosiaalisuus ja vertaistuki, ei pystytty aina vastaamaan. (Koskela, Mirja. Haastattelu 30.8.2010.).

7.2 Diakoniavustajan palkkaaminen

Vuoden 2008 aikana ruokailukertoja järjestettiin 60. Vuoden aikana ruokailuissa kävi yhteensä 2064 ruokailijaa. Keskimääräinen asiakasmäärä jokaista ruokailua kohti oli 34,4 henkilöä. Työmäärä oli kasvanut ja Harjun seurakunta halusi tehdä vallitsevalle asialle jotain. Se palkkasi työttömien ruokailuun määräaikaiseksi ja osa-aikaiseksi diakoniavustajaksi Pia Kankaan ajalle 1.10.2009 – 31.5.2011. Seurakunnan tarkoituksena oli saada ruokailuun palkattu työntekijä, jonka pääasiallinen työtehtävä olisi olla läsnä, kuunnella ihmisiä ja olla osallisena heidän elämässään ja tukea ja neuvoa elämän erilaisissa tilanteissa. Samalla oli pyrkimys selkeyttää ruokailun työjärjestelyitä ja kehittää uusia mahdollisuuksia työttömien ruokailun organisoimiseksi. Oleellista oli myös, että uusi työntekijä omaa jo jonkinasteisen sosiaalialan koulutuksen ja on kykenevä vaadittuihin työtehtäviin. Tarkoituksena oli tehdä työtä yhdessä toimien työparina työttömyystyöstä vastaavan diakoniatyöntekijän kanssa samalla kuuluen Harjun seurakunnan diakoniatimiin. (Järvinen 2009a).

7.3 Työnjaon muuttaminen

Uuden työntekijän myötä perustettiin ruokailutiimi, johon kuului 2 diakoniatyöntekijän lisäksi emäntä ja diakoniavustaja. Ruokailutiimin tarkoituksena oli selkeyttää ruokailun työnjakoa ja yhdessä toimien hoitaa ruokailun käytännön asioita ja mahdollisesti kehittää niitä. Ensimmäinen muutos työnjakoon päätettiin tehdä rahastuksen hoitamisessa. Diakoniavustaja hoitaisi rahastuksen ja toimisi ns. saliemäntänä hoitaen ruokailun käy-

tännön asioita. Samalla diakoniavustaja olisi se henkilö, joka pystyisi vastaamaan asiakkaiden sosiaalisuuden ja läsnäolon tarpeeseen sekä pystyisi neuvomaan elämän eri tilanteissa. Diakoniatyöntekijä olisi läsnä jokaisessa ruokailussa, pääasiassa 2 diakoniatyöntekijää vuoropäivinä. Heidän työrooliinsa kuuluisi lähinnä asiakkaiden tapaaminen ja mahdollisten avustustoimien hoitaminen ja asiakkaiden tapaamisten sopiminen. Näillä järjestelyillä saataisiin aikaan se, että emännän ja vapaaehtoisten työ ja toiminta keittiössä voitaisiin rauhoittaa pelkästään ruoan valmistukseen ja tarjoiluun. Samalla näillä toimenpiteillä pyrittiin helpottamaan emännän työtaakkaa. (Ruokailutiimin muistio, 8.10.2009.)

Työnjaon muuttaminen toi välittömästi helpotusta ruokailun käytännön asioiden järjestämiseen ja työntekijöiden työtaakkaan. Jokaisen työntekijän ja vapaaehtoisen oma työtehtävä ja vastuualue selkiytyivät ja jokaisen oli mahdollisuus keskittyä omiin tehtäviinsä. Samalla kuitenkin ruokailutiimin yhteisvastuullisuus korostui ja lujitti yhdessätekemisen ajatusta. Ruokailutiimi nivoutui paremmin yhteen ja yhteisistä asioista ja visioista alettiin keskustella ja sopia. (Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2010b)

7.4 Työttömien ruokailun toiminta vuonna 2010

Harjun työttömien ruokailusta tehdyn vuoden 2008 tilaston mukaan ruokailukertoja järjestettiin yhteensä 60. Sinä aikana ruokailijoiden määrä oli yhteensä 2064 henkilöä. Seuraavana vuonna eli 2009 ruokailukerrat olivat kasvaneet niin, että yhteismäärä oli jo 75 kertaa ja kävijämäärä 3903 henkilöä. Vuoden 2010 tilaston mukaan ruokailukertoja järjestettiin vuoden aikana 78. Sinä aikana ruokailijoiden määrä oli yhteensä 4636 henkilöä. Keskimääräinen kävijämäärä ruokailua kohden oli 59,4 henkilöä. (Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2011).

Kaikille ruokailun asiakkaille avoin keskusteluryhmä Avoin Tupa kokoontui vuoden 2010 aikana 17 kertaa, joissa kävijöitä oli yhteensä 95 henkilöä. Muuna oheistoimintana järjestettiin päivän mittainen kevätretki, Lielahden kirkon kodalla kaksi makkaranpistopäivää ja askartelutoimintaa. (Kirkkosanomat 27.1.2010 Tampere.)

Marraskuussa vuonna 2010 tehtiin asiakkaille nimetön kysely ruokailun oheistoiminnan kiinnostavuudesta ja toiveista. Kysymyksenä esitettiin ” Haluatko työttömien ruokailun oheistoimintaa ja jos, niin mitä.” Vastausvaihtoehtoina olivat hengellinen toiminta, teemainfot, keskusteluryhmä, retket vai jotain muuta. Vastauksia palautettiin yhteensä 30 kappaletta. Suurin toive oheistoiminnalle oli päiväretket ja erilaiset ruokailun yhteyteen järjestettävät teemainfot. Kaikille avoin palautelaatikko oli käytössä maaliskuussa 2010. Pääasiassa palautteessa keuhuttiin hyvää, ravitsevaa ja halpaa ruokaa. Sen lisäksi suurin kiitos esitettiin ruokailun järjestämisestä ja työntekijöiden läsnäolosta. (Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2010c).

7.5 Työnjako 2010-luvulla

2010-luvulla työnjaollisia tehtäviä on muutettu tarpeen mukaan sitä mukaa, kun ruokailuja on järjestetty ja tarvetta on esiintynyt. Edelleen koko keittiötoiminnasta vastaa emäntä apunaan vapaaehtoiset. Samoin heidän vastuullaan on ruoan jako.

Rahastuksen järjestämiseen on etsitty erilaisia keinoja. Aikaisemmin rahastuksen hoiti diakoniavustaja. Ruokailun asiakkaita pyrittiin saamaan mukaan vapaaehtoistyöhön ja ruokailun järjestämiseen. Tämän ajatuksen pohjalta pystyttiin uudelleen järjestämään rahastus niin, että tällä hetkellä sen hoitaa vapaaehtoinen. Näin ollen diakoniavustajan työpanos saatiin laajempialaiseen käyttöön ruokailun ajaksi. Hän pystyy nyt keskittymään entistä paremmin asiakkaiden kanssa seurusteluun, neuvontaan ja opastukseen ja pystyy olemaan läsnä ihmisen vierellä, olemaan ihminen ihmiselle.

Diakoniatyöntekijä on edelleen läsnä jokaisessa ruokailussa. Näin hän on läsnä diakoniatyön asiakkaille ja pystyy osaltaan tukemaan ruokailun asiakkaan elämää. Samalla diakoniatyöntekijällä on mahdollisuus uudelleenorganisoida omia työntehtäviään käytännöllisempään suuntaan. Hänellä on mahdollisuus tavata asiakkaita myös muualla kuin omalla vastaanotollaan ja näin saada laaja-alaisempi kohtaaminen asiakkaan kanssa.

Sijaisuuksien varalle ruokatiimi teki yhdessä toimintasuunnitelman, jolla pyrittiin turvaamaan ruokailun järjestäminen sairastapauksien varalta. (Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2010a).

8 ENTÄ TÄSTÄ ETEENPÄIN

8.1 Työttömien ruokailun työntekijöiden muutosmotivaatio

Hyvällä työpaikalla toteutuu tasa-arvo, arvot ja kulttuuri ovat ihmismyönteisiä, ilmapiiri on avoin, yhteisöllisyys vallitsee ja jokaisella on selvillä oman työn merkitys ja tavoitteet. Vaikutus- ja osallistumismahdollisuudet on taattu, palkka- ja palkitsemispolitiikka koetaan oikeudenmukaiseksi, henkilöstöllä on oppimismahdollisuuksia, tieto kulkee, työolosuhteet on luotu työntekijöiden tarpeiden eikä aseman mukaan ja työn ja perheen yhteensovittamista tuetaan. (Marttila, Oili & Tamminen, Hannu 2002, 86)

Hyvä työpaikka ei synny itsestään, vaan muutokseen tarvitaan koko henkilöstö ja johto. Muutokseen on sitouduttava kaikkien eri toimijatasoilla. Minkäänlaista kehitystä ei tapahdu vain jonkun osatekijän osallistuessa muutoshalukkuuteen. Aina, kun työyhteisöä tai sen työskentelytapoja lähdetään kehittämään ja muuttamaan, työ vaatii pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Työn tulokset todennäköisesti näkyvät vasta vuoden tai jopa vuosien päässä. (Marttila, Oili & Tamminen, Hannu 2002, 86.)

Harjun seurakunnan johto ja työntekijät huomasivat Työttömien ruokailun jännittyneen tilanteen ja päättivät yhdessä tehdä asialla jotain ja yrittää erilaisilla uusilla työjärjestelyillä parantaa ruokailun työntekijöiden ja siinä samalla myös asiakkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Harjun seurakunnassa ymmärrettiin, että paras tulos työstä saadaan sillä, kun ihmiset jaksavat ja haluavat päivästä toiseen antaa parhaansa ja tehdä yhdessä työtä laadun parantamiseksi.

Harjun työttömien ruokailussa toimivat työntekijät olivat valmiita ja motivoituneita etsimään muutoksia ruokailun järjestämiseen. Kaikki tiedostivat muutostyön merkityksen omaan työhön ja siinä jaksamiseen. Työntekijät olivat halukkaita yhdessä toimimaan ja etsimään erilaisia ratkaisuja sekä työnjaon uudelleen organisoimiseen että mahdollisesti toiminnallisiin muutoksiin.

8.2 Toiminnan suunnittelu

Yleensä työn suunnittelussa perinteinen lähtökohta on ollut työalapohjainen ja työntekijöiden selkeään työnjakoon perustuva malli. Tämä on johtanut työntekijöiden eristäytymiseen toinen toisistaan ja samalla työalojen välinen yhteistyö on jäänyt vähäiseksi. Joskus siitä on saattanut seurata jopa työalojen keskinäistä epätervettä kilpailuakin. Työntekijä on saattanut kokea itsensä yksinäiseksi ja on saattanut työntekijöiden vaihtuessa tai sairastuessa joutua vaikeuksiin. Jos työntekijä on joutunut uuteen tehtävään eikä häntä ole siihen kunnolla perehdytetty, on se saattanut venyttää työhön paneutumisaikaa tavattoman pitkäksi. Huomattavasti järkevämpää toiminnan suunnittelussa olisi pyrkiä siihen, että seurakunnan perustehtävä ja työttömien ruokailussa asiakkaan tarpeet kohtaisivat toisensa. Jos ja kun tällaisen suunnittelun pohjalta syntyy jotain uutta, on samalla myös pystyttävä irrottamaan työntekijäresursseja epätarkoituksenmukaisiksi osoittautuneista toiminnoista. Yleensä seurakunnat, kuten myös Harjun seurakunta on pystynyt olemaan avoin uusille toimintatavoille ja niiden etsimiseen. Usein vaikeammaksi osoittautuu luopuminen vanhoista käytännöistä, joka edellyttää sekä luottamushenkilöiden että työntekijöiden sitoutumista uuteen toimintamalliin. Muuten vaarana saattaa olla työntekijöiden ylikuormittuminen. (Marttila, Oili & Tamminen, Hannu 2002, 69-70).

Usein työpaikalla huomio kiinnittyy mahdollisesti pieneneviin talousresursseihin ja huomio työn kehittämiseen jää pieneksi tai sitä ei ole lainkaan. Sen myötä saatetaan joutua hankalaan tilanteeseen, jossa tiedetään mahdollisia ongelmia olevan, mutta niihin ei joko ole mahdollisuutta tai resursseja puuttua. Samalla olisi mietittävä, miten pitkälle voidaan mennä laajenevien työnkuvien muutosten suuntaan. Talousresurssien pienentymisen vuoksi myös Harjun seurakunta on joutunut miettimään työttömien ruokailun työntekijäresursseja ja voimavarojen uudelleenkäyttöä. Sen yhteydessä on pitänyt pohtia ja uudistaa toimintaa ja miten saadaan yhdistettyä kaikki huomioitavat seikat. Eli ruokailun tarve, työntekijäresurssit, vapaaehtoisten määrä ja olemassa oleva toiminta ja seurakunnan taloudellinen tilanne.

8.3 Ruokailun kehittämisen keskeiset piirteet ja tulokset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tarkastella Harjun seurakunnan työttömien ruokailua, sen historiaa ja työnjaollisia asioita. Tätä hanketta on käytännössä tehty elämällä työn mukana. Omassa työssäni kohtasin paljon erilaisia henkilöitä ja minulla oli useita tilaisuuksia käydä ruokailuun liittyviä keskusteluja. Näistä keskusteluista nousevia asioita on yhdessä pohdittu ruokailutiimiin kuuluvien henkilöiden kanssa. Tarkoituksena oli yhdessä miettiä luoda uusia tapoja työskennellä ja jakaa työtehtäviä. Näitä keskusteluja on käyty myös jokaisena työpäivänä, jokaisessa tapaamisessa, kahvikeskusteluissa ja ruokailuhetkissä. Määräaikaisen työsuhteeni aikana on siis eletty joka päivä suunnittelun ja muutoksien aikaa. Yhdessä sekä ruokailutiiminä että diakoniatiminä olemme tehneet kaikki tarvittavat muutokset ruokailun järjestämiseen ja työnjakoon. Tarpeen vaatiessa jokainen ruokailun työntekijä ja vapaaehtoinen on muuntautunut erilaisiin tehtäviin ja toimenkuviin.

Työni alkaessa tavoitteena oli selvittää mm. ruokailuun tarvittavien työntekijöiden määrää. Samalla pyrin hahmottamaan vapaaehtoisten tarvetta ja mahdollisuutta käyttää heitä ruokailun työnjaollisissa asioissa apuna. Hankkeen aikana järjestelmällisesti ja tietoisesti kartoitettiin ja pyrittiin hankkimaan uusia vapaaehtoisia toimimaan ruokailussa. Keittiötyöskentelyssä on toiminnan alusta asti ollut mukana useita vapaaehtoisia. Määrää kuitenkin pyrittiin nostamaan, jotta pystyttäisiin varmistamaan ja turvaamaan ruokailun järjestäminen myös tilanteessa, jossa mahdollisesti seurakunnan työntekijä ei pystyisi olemaan läsnä ja toimimaan.

Hankkeen aikana ruokailusta nousi muutamia keskeisiä asioita, joista on syytä mainita. Näitä kaikkia asioita on jo hankkeen aikana kehitetty, mutta joita on tarpeen vielä kehittää lisää.

1. Jo aikaisemmin mainittua ruokailun työntekijöiden keskinäistä työnjakoa on kehitettävä jatkuvasti tarpeen mukaan. On pyrittävä siihen, että jokaisella työntekijällä on mahdollisuus tehdä omia työtehtäviään rauhassa ja keskittyä niihin. Samalla on kuitenkin huomioitava se, että ruokailun järjestäminen vaatii työntekijöiltä suurta motivaatiota tehdä työtä yhdessä tiiminä. Se myös tarkoittaa sitä, että jokaisen työntekijän on oltava valmis sitoutumaan myös monialaiseen ajatte-

lutapaan. On ajateltava ruokailua kokonaisuutena, jossa toimitaan yhdessä yhteiseen päämäärään ja tavoitteeseen katsoen.

2. Ruokailutiimin muodostaminen osoittautui jo hankkeen aikana tärkeäksi. Sen toiminta on tuonut yhtenäisyyttä ruokailun toimintaan ja käytännön asioiden järjestämiseen. Yhteydenpito ja tiedonkulku on parantunut selkeästi ja jokainen tiimin jäsen on tullut kuulluksi. Samalla tiimi ja sen eri jäsenet ovat tutustuneet toisiinsa paremmin ja toistensa työhön käytännössä ja näin ollen myös toisen työn arvostus on lisääntynyt.
3. Jokaisen ruokailutiimin jäsenen tehtäviä on pyrittävä yhdessä tarkastelemaan ja löydettävä järkevä ja rationaalinen tapa tehdä työtä. Tässä on kuitenkin huomioitava myös ruokailun asema koko Harjun seurakunnan diakoniatyössä. Ruokailun tehtävää ja sen järjestämistä on pohdittava yhdessä myös Harjun diakoniatimin kanssa ja löydettävä yhteinen diakoninen päämäärä toiminnalle. Ruokailu ei voi olla pelkästään muutaman työntekijän varassa toimiva työmuoto, vaan siihen on sitouduttava laajempaan yksikkönä. Näin on jo toimittu ja asiaa on hyvä edelleen kehittää ja vahvistaa.
4. Työtehtäviä tarkasteltaessa on tarkkaan pohdittava kaikkien työntekijöiden tehtävät ajatellen myös niiden vaativuutta. On pyrittävä erittelemään ne tehtävät, joita esim. vain diakoniatyöntekijä pystyy tekemään omalla ammattitaidollaan tai millaista ammattitaitoa vaaditaan emännältä keittiössä. Kaikki mahdolliset tehtävät olisi syytä käydä läpi ja katsoa millaista ammattitaitoa tehtävät vaativat. Sen jälkeen on syytä pohtia, mitä näistä tehtävistä voitaisiin antaa vapaaehtoisten tehtäväksi. Heiltä löytyy monenlaista osaamista ja taitoa ja halukkuutta toimia. Jotta vapaaehtoisten oma toiminta tuntuisi mahdollisimman mielekkäälle, tulisi heille antaa myös lisää vastuuta toiminnasta. Työntekijöiden on tärkeää huomata oma asenteensa työtänsä kohtaan ja siirtää omista työtehtävistään mahdollisuuksien rajoissa tehtäviä vapaaehtoisille.
5. Erityisesti haluan nostaa työtehtävistä esille pari seikkaa. Keittiötoiminta on hyvä pitää omana kokonaisuutenaan ja ns. salin toiminta omanaan. Keittiössä tarvitaan ammattitaitoinen emäntä, joka pystyy huolehtimaan ruoan valmistuksesta ja siihen liittyvistä asioista. Hänen apunaan taakkaa helpottamaan tarvitaan toinen ammattitaitoinen henkilö, joka pystyy samanlaisiin keittiötehtäviin kuin emäntä. Tämän lisäksi taitavia keittiötoiminnan tuntevia vapaaehtoisia on tarpeen värvätä lisää. Tämän lisäksi salissa tarvitaan sosiaalialan ammattilainen vastaamaan salin

toiminnasta ja kohtaamaan ihmisiä. Diakoniatyöntekijän roolia on kehitettävä mielestäni enemmän ns. vapaaehtoisten värvääjäksi ja valmentajaksi. Sen lisäksi jokaisessa ruokailussa tulee olla läsnä diakoniatyöntekijä niihin tehtäviin, jotka vaativat hänen ammattitaitoaan.

6. Vapaaehtoisten määrää on selkeästi pyrittävä lisäämään. Työntekijöiden omat henkiset ja fyysiset voimavarat ruokailun kasvun myötä ovat vaarassa, jollei olemassa olevia tehtäviä pystytä uudelleen jakamaan. Koska taloudellisten resurssien vähenemisen myötä palkatun työvoiman määrää ei pystytä lisäämään, on vapaaehtoisten tuki ja apu äärimmäisen tärkeää. Mahdollisesti ruokailun asiakkailta nouseva apu on syytä ottaa tarkasti huomioon.
7. Ruokailun toimintaa on pyrittävä tarkastelemaan reaaliajassa. Asiakkaiden tarpeita on kuunneltava ja tarkasteltava koko diakoniatyötä ajatellen. Seurakunnan diakoniatyön on otettava huomioon ruokailun asiakkaiden määrän kasvu ja siten myös diakonisen avun määrän kasvu. Asiakkaita on pyrittävä kuuntelemaan ja annettava heille aikaa. Ruokailu ei voi olla vain paikka, jossa käydään hätäisesti nauttimassa lämmin ateria. Ruokailuhetkeen sisältyy paljon sosiaalista toimintaa ja asiakkaiden kontakti toisiin asiakkaisiin ja työntekijöihin on äärimmäisen tärkeää.

Diakoniavustajan rooli työttömien ruokailussa koettiin äärettömän tärkeäksi koko hankkeen ajan. Tarkoituksena oli selkeyttää ruokailun toimintaa ja työnjakoa. Samalla oli tarkoitus etsiä uusia muotoja ruokailun järjestämiseen ja herättää asioista keskustelua. Näin pyrittiin aloittamaan muutosprosessi, joka jatkuisi diakoniavustajan määräaikaisen työsuhteen loputtuakin. Pyrittiin ihannetilanteeseen, jossa diakoniavustajan työsuhteen loputtua hänen olemassaoloon ei kaivattaisi, vaan toiminta ja työnjako toimisivat sujuvasti ilman häntä. Ja tähän lopputulokseen mielestäni on päästy.

Työttömien ruokailun tulevaisuutta Harjun seurakunnassa on tarpeen huomioida ja kehittää myös jatkossa. On aiheellista jatkaa ruokailun kehittämistä huomioon ottaen kaikkien eri toimijatahojen erilaiset tarpeet. Yhteiskunnan taloudellinen tilanne kautta koko Suomen näyttää siltä, että työttömyys ja ihmisten taloudellinen ahdinko ei lopu hetkessä. Työttömyyden ja nykyisen laman seurauksia pohditaan ja käsitellään vielä pitkään eri seurakunnissa. Tarve työttömien ruokailuihin tulee kasvamaan ihmisten ta-

loudellisen hädän myötä. Rahaa ruokaan ja elämisen perustarpeisiin ei ole riittävästi ja seurakuntien apua tullaan tarvitsemaan vielä pitkään.

Nälkä kuuluu jokaisen ihmisen elämään. Jokaiselle se on tuttua joka päivä. Mutta on eri asia, onko meillä nälkä vai koemme nälkää. Ja eri suhtautumistapa nälkään tulee, kun mietimme onko meillä varaa tyydyttää nälkämme. Onko rahaa jokapäiväisen ruoan ostoon. Tämä asia meidän jokaisen pitää tiedostaa ja ottaa siitä vastuuta sekä yksityishenkilönä että seurakuntana ja sen työntekijöinä.

LÄHTEET

Aamulehti 20.3.2000 No 79, sivu1.

Harjun seurakunnan diakoniatyön esite syksy 2010

Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2009. Muistio 8.10. Muistio tekijän hallussa.

Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2010a. Muistio 1.11. Muistio tekijän hallussa.

Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2010b. Muistio 22.11. Muistio tekijän hallussa.

Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2010c. Muistio 13.12. Muistio tekijän hallussa.

Harjun seurakunnan ruokailutiimi 2011. Muistio 4.4., tilasto. Muistio tekijän hallussa.

Harjun seurakunta, diakoniatyö, toimintasuunnitelma 2010.

Juntunen, Elina; Grönlund, Henrietta & Hiilamo, Heikki 200x. Viimeisellä luukulla.

Kirkkohallitus. Viitattu 28.4.2011.

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/DD4162CDEB645906C225728100421BDC?OpenDocument&lang=FI>

Järvinen, Veli-Pekka 2009a. Kirkkoherra. Harjun seurakunta Haastattelu 27.8.2009.

Muistio tekijän hallussa.

Järvinen, Veli-Pekka 2009b. Kirkkoherra, Harjun seurakunta. Tampere. Tehtävänkuvaus vaativuuden arviointia varten 27.8.2009. Vastaanottaja Pia Kangas. Tuloste tekijän hallussa.

Kiander, Jaakko 2001. Laman opetukset. Suomen 1990-luvun kriisin syyt ja seuraukset. VATT, Helsinki.

Koskela, Mirja. Diakonissa. Haastattelu 30.8.2010. Muistio tekijän hallussa.

Marttila, Oili & Tamminen, Hannu 2002. Hyvinvointi seurakuntatyössä. Seurakuntien työympäristö- ja kehittämisopas. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.

Pesola, Ulla 2009. Suomessako köyhiä. Diakonia-lehti nro 3, 36.

Posti, Irma. Haastattelu 27.1.2010. Muistio tekijän hallussa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkojärjestys (KJ 4, ' 3)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaki (KL 1, ' 2)

Tampereen Harjun seurakunta, diakoniatyö, anomus ja pöytäkirja. Muistio 15.12.1998.

Tampereen seurakunnat Tukea matkallasi. Viitattu

http://www.tampereenseurakunnat.fi/tukea_matkallasi/ruokailut

Tampereen seurakunnat, Harjun seurakunta. Viitattu

<http://www.tampereenseurakunnat.fi/harju/alueet>

Tuure, Martti. kirkko ja yhteiskunta-seminaari 1998. Työ työttömien parissa Tesomalla Harjun seurakunnassa. Muistio tekijän hallussa.

Työttömyys. Viitattu 17.3.2011.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Ty%C3%B6tt%C3%B6myys>

Vapaaehtoistyö. Viitattu 17.3.2011.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Vapaaehtoisty%C3%B6>